

ČASOPIS ZA POVIJEST ZAPADNE HRVATSKE WEST CROATIAN HISTORY JOURNAL

Monografski broj / Special issue:

1989. U JUGOSLAVENSKOM
KALEIDOSKOPU

1989 THROUGH THE YUGOSLAV
KALEIDOSCOPE

Uredila / Edited by

MILA ORLIĆ

Druga medievistička znanstvena radionica u Rijeci, Filozofski fakultet Rijeka, Rijeka, 10. i 11. listopada 2014.

Od 10. do 11. listopada 2014. u organizaciji Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Rijeci te Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU održana je Druga medievistička znanstvena radionica u Rijeci. Radionica je bila podijeljena na izlagačke sekcije i popodneve tematske radionice.

Uvodno predavanje, kojim je ujedno na simboličan način otvorena radionica, održao je profesor emeritus s Odsjeka za srednjovjekovne studije CEU, prof. dr. sc. Janos M. Bak, a tema predavanja bila je *Folk memory od medieval Kings of Hungary*.

Nakon toga uslijedila su predavanja u sekciji 1A *Administration, Education and Warfare under the reign of Sigismund* – moderatori sekcije bili su prof. dr. sc. Katalin Szende, Department od Medieval Studies CEU, te prof. dr. sc. Damir Karbić, Odsjek za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU. Izlaganje koje je održala Suzana Miljan, *Comites et vicecomites of the County of Zagreb during the reign of King Sigismund of Luxemburg*, dotaklo se položaja knezova i potknezova za vrijeme vladavine Žigmunda Luksemburškog. Izlagač Istvan Kadas je u izlaganju *The Society of The Noble Judges in Northeast Hungary Under the Reign of King Sigismund* predstavio položaj *iudex nobilium* za vrijeme Žigmundove vladavine. Emir O. Filipović je u izlaganju *The release of the prisoners of the battle of Nicopolis. The case of the illegitimate son of count Louis II of Flanders* predstavio položaj kršćanskih vitezova i zarobljenika nakon bitke kod Nikopolja 1396. godine. Silvie Vančurova je u izlaganju *Croatian Students at the Prague University* rekla nešto o statusu studenata iz hrvatskog kraljevstva tokom 15. stoljeća na Praškom sveučilištu, te je iznijela informacije o prosječnom trajanju njihova studiranja i o samoj razini njihove obrazovanosti.

Naziv sekcije 1B bio je *In ecclesia, in terra, in via - prostor u umjetničkoj baštini srednjovjekovlja*. Moderator sekcije bio je prof. dr. sc. Vladimir Gross, profesor emeritus FFRI. Nikolina Belošević je u izlaganju *(Pre)oblikovanje crkvenih prostora u ranom srednjem vijeku* rekla kako je izgledalo mijenjanje sakralnog prostora od pojave kršćanstva do razdoblja romanike, a u samome radu pozornost je posvećena društveno - političkoj situaciji koja je utjecala na promjenu sakralnog prostora. Danko Dujmović je u izlaganju *Via regis Colomani* predstavio važnost prometnica i kako je njihova izgradnja utjecala na prostor na kojemu su izgrađene. Barbara Španjol - Pandelo je u izlaganju *Prostor svetišta i uloga korskih klupa objasnila* promjene svetišta na prijelazu iz 14. u 15. stoljeće te na koji način se promjene u liturgiji reflektiraju na promjene svetišta. Maja Cepetić je izlaganje *Uloga cesta i puteva u oblikovanju srednjovjekovnog*

kulturnog krajolika – primjeri s područja biskupskih posjeda Dubrave, Ivanića i Čazme posvetila proučavanju utjecaja cesta i putova na oblikovanje biskupskih posjeda u Čazmi, Dubravi i Ivancu. Petra Predoević Zadković je u izlaganju *Notarska knjiga Antonia de Renno de Mutina: izvor za poznavanje riječkog srednjovjekovnog urbanizma* predstavila notarsku knjigu Antonia de Renno de Mutina, odnosno iznijela je podatke o gradskome prostoru i arhitekturi te gradskome urbanizmu Rijeke u 15. stoljeću.

Naziv sekcije 1C bila je *Srednjovjekovna crkvena povijest*, a moderatorica je bila prof. dr. sc. Marija Karbić, Hrvatski institut za povijest. Judit Gal je u izlaganju *Social context of Hungarian royal donations to Church in Dalmatia (1102-1301)* predstavila društvene promjene za vrijeme Arpadovića te kako su se iste odrazile na kraljevske donacije dalmatinskoj crkvi. Franka Horvat održala je izlaganje na temu *Umjetnički transferi preko Jadrana: primjer crkve sv. Krševana u Zadru*. Na primjeru crkve sv. Krševana u Zadru pokazala je kako su trgovačke veze Apulije i Dalmacije ostavile traga na materijalnoj kulturi ovih prostora (pronađeni su zajednički stilski elementi u arhitekturi, slikarstvu i skulpturi). Kristian Bertović je u izlaganju *Patronat Frankapana nad redom sv. Pavla prvog pustinjaka* rekao nešto o razlozima povezivanja Frankapana i Pavlina, kao i međusobne utjecaje i posljedice njihova povezivanja.

Naziv sekcije 2A bio je *Old and new topics, approaches and methodologies in medieval archaeology*, a moderator je bio prof. dr. sc. Jozsef Laszlovsky, Department of Medieval Studies, CEU. Miona Miliša je u izlaganju *Pre – Romanesque interlace sculpture: a problem of stone motif terminology* predstavila problem terminologije pleternih skulptura. Na području istočnoga Jadrana termini su se najčešće dobivali tako što su se prevodili sa stranog jezika. Goran Bilogrivić je u izlaganju *The Pre - Romanesque in Zagreb? On the disappearance and discovery of the pluteus from Novigrad with a deer hunt display* predstavio fragmente koji su pronađeni u Pridragi nedaleko Novigrada. Jana Škrgulja je u izlaganju *The problem of ethnic identity and archaeological material od the so – called Germanic cultural circle circle – selected examples of the first half of the 6th century from Srijem and Dalmatia* rekla nešto o etničkome identitetu i arheološkome materijalu za vrijeme kasne antike, u doba ostrogotske vladavine, na području Dalmacije i Srijema.

Naziv sekcije 2B bio je *Tropismena i trojezična kultura hrvatskog srednjovjekovlja - akademiku Eduardu Hercigonji u čast*, a moderator je bio prof. dr. sc. Zoran Ladić, Odsjek za povijesne znanosti HAZU Zagreb. Branka Grbavac je u izlaganju *Notarski formulari između teorije i prakse* rekla nešto o notarskim formularima. Sama institucija notarijata je svoj vrhunac na obje strane Jadrana doživjela tokom 13. stoljeća. Ono što je bitno doprinijelo razvoju notarijata bio je razvoj notarskih priručnika koji su rezultat "renesanse rimskog

prava" za vrijeme Justinijana u VI. stoljeću. Tomislav Galović i Ivan Botica su u izlaganju *Egdotika glagoljičnih izvora: notarski spisi* rekli nešto o egdotici glagoljičnih izvora te su pritom naglasili kako je egdotika glagoljičnih izvora neistražena u odnosu na egdotiku latinskih izvora. Neven Isailović je u izlaganju *Ćirilske isprave hrvatskog plemstva* predstavio povijest ćirilskih isprava čiji je razvoj započeo tokom 14. i 15. stoljeća.

Naziv sekcije 2C bio je *Plemićko društvo u srednjem vijeku*, a moderatori su bili prof. dr. sc. Ivan Jurković, Odsjek za povijest Sveučilišta Jurja Dobrile te prof. dr. sc. Damir Karbić, Odsjek za povijesne znanosti ZPDZ HAZU. Eva Halasz je u izlaganju *From castle warrior to noblemen* predstavila razlike između plemića običnih vojnika u 14. stoljeću te je naglasila kako je glavna razlika između njih bila sloboda. Miloš Ivanović se u izlaganju *Vlastela Države srpskih despota između Ugarske i Osmanskog Carstva, od 1427. do 1444. godine* osvrnuo na srpsku vlastelu u razdoblju od 1427. do 1444., kada je vlastela bila pod utjecajem ugarskoga dvora i osmanskih sultana.

Naziv sekcije 3A bio je *Old and new topics, approaches and methodologies in medieval archeology II*, moderator je bio prof. dr. sc. Jozsef Laszlovsky, Department of Medieval Studies, CEU. Pia Šmalcelj Novaković održala je izlaganje na temu *Problems of research of material heritage of the Avar period*. Ona se bavila problemima istraživanja materijalne baštine iz avarskog perioda koji obuhvaća više zemalja. Tim problemom uglavnom su se bavili mađarski istraživači zbog nacionalnih interesa, te slovački i austrijski. Postoje nalazišta i u Hrvatskoj no istraživači se ne zanimaju za tu temu što Šmalcelj Novaković potvrđuje time što je zadnje istraživanje s tom temom objavljeno 1963. godine. Šmalcelj Novaković zaključila je izlaganje time što smatra kako bi sistematizacija i publikacija istraživanja te teme rasvijetlila i pomogla boljem razumijevanju arheologije iz perioda 9.st. koje je još podosta nejasno. Tibor Racz je u izlaganju *Settlement forms in the 10th – 13th centuries in Hungary. The evidence of large-scale excavations in Pest County* rekao nešto o nastambama i restrukturiranju ekonomskog i socijalnog sustava u Mađarskoj za vrijeme dinastije Arpadovića. Maria Vargha je u izlaganju *The Archaeology of Christianisation of the Rural Countryside of Medieval Hungary (11th to 13th centuries)* predstavila istraživanje koje se bavi arheologijom i kristijanizacijom ruralnih prostora u srednjovjekovnoj Mađarskoj gdje analizira najmanju jedinicu crkvenog sustava – župu, u okviru biskupija i drugih većih crkvenih teritorijalnih jedinica. Posljednje izlaganje iz ove sekcije održala je Nikolina Antonić. U izlaganju *Late medieval villages in Turopolje* rekla je kako su arheološka istraživanja srednjovjekovnih sela tek nedavno počela pobuđivati interes hrvatskih arheologa. Rekla je nešto o metodama kojima se koristila prilikom istraživanja Šepkovčice, kao i o problemima korištenja izvora koji su dobiveni iz različitih disciplina.

Naziv sekcije 3B bio je *Književni tekst kao podloga za povijesno istraživanje*, a moderator je bio prof. dr. sc. Nenad Ivić, Odsjek za romanistiku, Katedra za francusku književnost, FFZg. Đurđa Šinko-Depierris je u izlaganju *Lik viteza-lutalice u romanesknom opusu Chretien de Troyes* predstavila rezultate istraživanja lika i uloge viteza u starofrancuskim tekstovima i vrijednostima koje vitez predstavlja. Izlaganje Ivana Missonija naslovljeno je „*Iskazi fizičke i ekstatičke ljubavi u jedinom cjelovitom hrvatskom cikličkom prikazanju Muci našega Spasitelja iz 1556*“. Djelo kojim se Missoni bavi je iz okolice Novoga Vinodolskog i kompozicija je nekoliko srednjovjekovnih pasionskih pjesama. Missoni ističe utjecaj Tridentskog koncila i književno djelo kao sredstvo širenja katoličke obnove. Izlaganje Tomislava Matića, *Petar iz Crkvice, čovjek od povjerenja – karijera klerika i diplomata srednjeg ranga u Ugarskom Kraljevstvu sredinom 15. stoljeća*, govori o karijeri prosječnog činovnika i njegovom putu na društvenoj ljestvici. Valentina Zovko održala je izlaganje *Bendikt de Gondula – Poklisar novovjekovnog kova*. Bavila se istraživanjem s temom poslanstva Benedikta de Gondule, poklisara Dubrovačke Republike, na dvoru Sandalja Hranića po izbijanju Konavoskog rata (1430-1433).

Naziv sekcije 3C bio je *Politička i društvena povijest kroz prizmu moderne historiografije*. Moderator sekcije bio je prof. dr. sc. Ivan Jurković, Odsjek za povijest Sveučilišta Jurja Dobrile. Prvo izlaganje imao je Robert Kurelić s naslovom *Reljef vladara iz Splitske krstionice kao Herrschaftpropaganda*. Kurelić argumentira kako se na tom reljefu, za kojeg nismo sigurni kojeg točno vladara prikazuje, vladar prikazuje kao imitacija Krista odnosno da je riječ o *Herrschaftpropagandi*. Ivan Majnarić održao je izlaganje na temu *Gdje se "skrilo" hrvatsko srednjovjekovlje?*, a predstavio je rezultate istraživanja pisanih historiografskih izvora na temelju dva obrađena primjera. Enes Dedić održao je izlaganje s temom *Parcijalna historiografija: Odnosi Bosne i Despotovine (1402.-1459.) kroz objektiv dosadašnjih pristupa*. Tokom istraživanja došao je do zaključka kako se Bosna posebno u komunističkoj historiografskoj literaturi prikazuje kao sastavni dio Srbije. Zaključuje kako odnosi ovih dviju zemalja nisu dosada bili predmet posebne studije.

Na Drugoj medievističkoj znanstvenoj radionici u Rijeci održano je pet tematskih radionica s različitim i zanimljivim temama. Voditelj tematske radionice *Hot topics in medieval archaeology* bio je prof. dr. sc. Jozsef Laszlovsy. Dr. sc. Katalin Szende održala je radionicu *The Changing Faces of Urban History - Sources and Approaches* koja se bavila urbanom poviješću, a dr. sc. Nenad Ivić održao je radionicu s temom *Povijest i književnost*, odnosno suvremenim stanjem književnosti, problematizacijom upotrebe književnog teksta u historiografiji i dodirima povijesti i književnosti u čitanju i analizi srednjovjekovnih tekstova. Dr. sc. Marija Zaninović bila je voditeljica radionice *Povijesna metrologija*

– *problemi i metodologija istraživanja*. Posljednju radionicu održao je dr. sc. Željko Bartulović, *Srednjovjekovna pravna vrela na hrvatskim prostorima u 13. st. i preteče zaštite ljudskih prava*. U toj radionici bavio se istraživanju srednjovjekovne povijesti na hrvatskim prostorima, s posebnim osvrtom na preteče zaštite ljudskih prava na prostorima srednjovjekovne Hrvatske.

Radionica je zaključena predstavljanjem Zbornika radova s Prve medievističke znanstvene radionice u Rijeci.

Dona KONTIĆ, Martina MAJETIĆ